

SAKSUTSKRIFT

Arkivsak-dok. 21/02923-4
Saksbehandler Ane Tingstad Grav

Forslag til skjøtselsplan for Slorene våtmarksområde

Saksgang	Møtedato	Saknr
1 Utvalg for klima, teknikk og miljø	09.06.2021	27/21

Utvalg for klima, teknikk og miljø har behandlet saken i møte 09.06.2021 sak 27/21

Behandling/votering:

Innstillingen enstemmig vedtatt.

Utvalg for klima, teknikk og miljø's vedtak 09.06.2021:

Høringsutkast til skjøtselsplan for Slorene våtmarksområde legges ut på offentlig ettersyn i 9 uker.

Saksfremlegg

Forslag til skjøtselsplan for Slørene våtmarksområde

Kommunedirektørens innstilling

Høringsutkast til skjøtselsplan for Slørene våtmarksområde legges ut på offentlig ettersyn i 9 uker.

Sammendrag

Slørene i Gjersjøen er et kommunalt vernet delta- og våtmarksområde som har et uvanlig rikt fugleliv og nasjonalt viktige og utvalgte naturtyper. Som en oppfølging av reguleringsplan for Slørene våtmarksområde har Nordre Follo og Ås kommuner utarbeidet forslag til skjøtselsplan. Kommunene har lagt oppdaterte fagrapporter, innspill fra grunneiere, interesseorganisasjoner og overordnede myndigheter til grunn for planforslaget.

Hovedgrepene i skjøtselsplanen er å få på plass nødvendig restaurering og skjøtsel av utvalgte og truede naturtyper i våtmarken (sone 1 og 2), og å sikre fri utvikling av naturen uten forstyrrelser i de øvrige sonene. Skjøtselen vil bidra til å opprettholde Slørene som en variert biotop og viktig funksjonsområde for fuglelivet i området. Videre skal det tilrettelegges for friluftsliv uten at det går på bekostning av naturverdiene. Tilrettelegging for friluftsliv i tråd med ferdselsrestriksjonene i området, med kanalisering av ferdsel er viktig, spesielt siden det er stor befolkningsvekst i tilgrensende områder. Slik tilrettelegging i kombinasjon med informasjonstiltak vil øke interessen for og kunnskapen om naturverdiene i verneområdet. I planforslaget er det søkt å imøtekomme grunneieres ønsker så fremt det ikke går på bekostning av naturverdiene.

Utkastet til skjøtselsplanen beskriver verdiene og utfordringene i området, og foreslår forvaltningsmål og tiltak for å bevare naturverdiene og tilrettelegge for friluftsliv. Kommunene er avhengige av tilskudd for å få gjennomført foreslåtte tiltak. Planen gir et godt grunnlag for å søke statlige og regionale tilskuddsmidler, og vil være et viktig verktøy i kommunenes arbeid med å ivareta naturverdiene og friluftinteressene i samarbeid med grunneiere, frivillige aktører og forskningsinstitusjoner.

Faktaopplysninger

Bakgrunn

Nordre Follo og Ås kommuner har utarbeidet et forslag til skjøtselsplan for Slørene våtmarksområde ved Gjersjøen. Bakgrunnen for arbeidet er at det i 2005 ble vedtatt en felles reguleringsplan for Slørene våtmarksområde i kommunene Ås, Ski og Oppegård. Hensikten med reguleringsplanen var å bevare det biologiske mangfoldet i området. I reguleringsbestemmelsene er det nedfelt at det skal utarbeides en skjøtselsplan for området. Det ble lagt fram et forslag til skjøtselsplan i 2011, men planen stoppet den gang opp. Dette utkastet til skjøtselsplan er laget i henhold til reguleringsbestemmelsene, og på bakgrunn av et oppdatert kunnskapsgrunnlag.

Slørene i Gjersjøen er et delta- og våtmarksområde med et rikt fugleliv. I tillegg er selve Slora kartlagt som naturtype slåttemark. Slåttemark er ifølge rødliste for naturtyper 2018 en kritisk truet naturtype, og har status som utvalgt naturtype jf. naturmangfoldloven §§ 52–53.

Det er mange interesser og utfordringer knyttet til forvaltningen av Slorene og tilgrensende områder. I tillegg til de store naturverdiene er hydrologi og vannforvaltning et viktig tema, siden Gjersjøen er drikkevannskilde for Nordre Follo og Ås kommuner. Det er flere faktorer som påvirker utviklingen i elvedeltaet og naturverdiene innenfor verneområdet:

- omfattende VA-prosjekter
- stort utbyggingspress i tilgrensende områder i Nordre Follo kommune
- sidebekker som er påvirket av avrenning fra landbruksdrift og bebyggelse
- friluftsliv og kulturminner
- grunneierinteresser

Formålet med skjøtselsplanen er å ivareta og bygge opp verneverdiene i Slorene, og samtidig ivareta og balansere de ulike interessene i området. Skjøtselsplanen skal gi retningslinjer for forvaltningen av området, hvilke områder som skal være skog og hvilke som skal være åpne og prioritering av konkrete skjøtselstiltak. For å tilrettelegge for friluftslivet foreslår planen gjenåpning av en blåmerket tursti og etablering av utsiktspunkter for fugletitting. Videre skal det settes opp skilt med informasjon om våtmarksområdet og om ferdselsrestriksjoner.

Skjøtselsplanen omfatter arealet som er satt av i reguleringsplan for Slorene våtmarksområde. Planen er derfor begrenset til å omfatte beskrivelser, bevaringsmål og skjøtsel innenfor det regulerte området, jf. reguleringsbestemmelsene. Det har kommet innspill om temaer og problemstillinger som ligger utenfor selve planområdet. Det omhandler forhold langs Dalsbekken og steinhvelvsbrua, samt forhold som har med vannstand i Gjersjøen og Gjersjøelva å gjøre. Dette er problemstillinger som ikke denne skjøtselsplanen kan løse, men som må ses på i forbindelse med andre prosesser og prosjekter. I kapittel 5.4 i planen nevnes imidlertid noen tiltak utenfor planområdet som bør følges opp i andre prosesser.

Medvirkning og prosess

Det ble sendt ut informasjon om oppstart av skjøtselsplanarbeidet og invitasjon til informasjonsmøte på TEAMS til grunneiere, tilgrensende naboer og interesseorganisasjoner i mars 2021. I møtet ble de bedt om å gi innspill i forkant av ferdigstilling av høringsutkastet. Det kom sju innspill til planarbeidet fra grunneiere, tilgrensende naboer og interesseorganisasjoner. Se sammendrag av innspillene og kommunedirektørens vurdering i vedlegg 3. I tillegg har kommunene hatt et møte med PURA, Viken fylkeskommune og Statsforvalteren i Oslo og Viken (oppsummert i vedlegg 3).

Sentrale temaer i innspillene

- viktigheten av å gjenopprette slåttemarka
- gjenåpne og vedlikeholde kanalene
- gjengroing av området – ønskelig med en buffersone mellom byggesonen og naturvernområdet
- steinhvelvsbrua – kulturminne, turvei og flomutfordringer
- vannstand i Gjersjøen og Gjersjøelva og i Slorene i hekkeperioden
- Gjersjøen som drikkevannskilde – beiting som skjøtselstiltak
- tursti og utkikkspunkt
- ferdselsrestriksjoner og ferdselsveier til lands og vanns, fiske
- skjøtselstiltak og finansiering
- parkering i området

Skjøtselsplanen legges fram for politisk behandling omtrent samtidig i de to kommunene, først i Ås og så i Nordre Follo i begynnelsen av juni. Forslag til skjøtselsplan legges deretter ut for offentlig

ettersyn. Siden høringen berører sommerferien, anbefales det at planforslaget legges ut til offentlig ettersyn i 9 uker med høringsfrist i midten av august. Etter høringsperioden blir skjøtelsplanen justert på bakgrunn av høringsinnspillene, og så lagt fram for annen gangs behandling og endelig vedtak i begge kommunene. Det er et mål å revidere planen hvert tiende år eller ved behov.

Kunnskapsgrunnlag

Forslag til skjøtelsplan som ble utarbeidet i 2011 bygget i stor grad på en rapport fra Jordforsk (2002). For å få et oppdatert kunnskapsgrunnlag for den nye planen, utarbeidet BioFokus en rapport på bestilling fra kommunene i 2018. Videre ble Sweco engasjert av kommunene for å bistå med kunnskap om hydrologi i Dalsbekken og vurderinger rundt steinhvelvsbrua. Grunneier Lars Juul (Ås kommune) har gitt NIBIO i oppdrag å utarbeide et forslag til skjøtelsplan som ble ferdigstilt i 2021. Alle rapportene som danner kunnskapsgrunnlaget for denne skjøtelsplanen finnes på [Ås kommunes nettside](#).

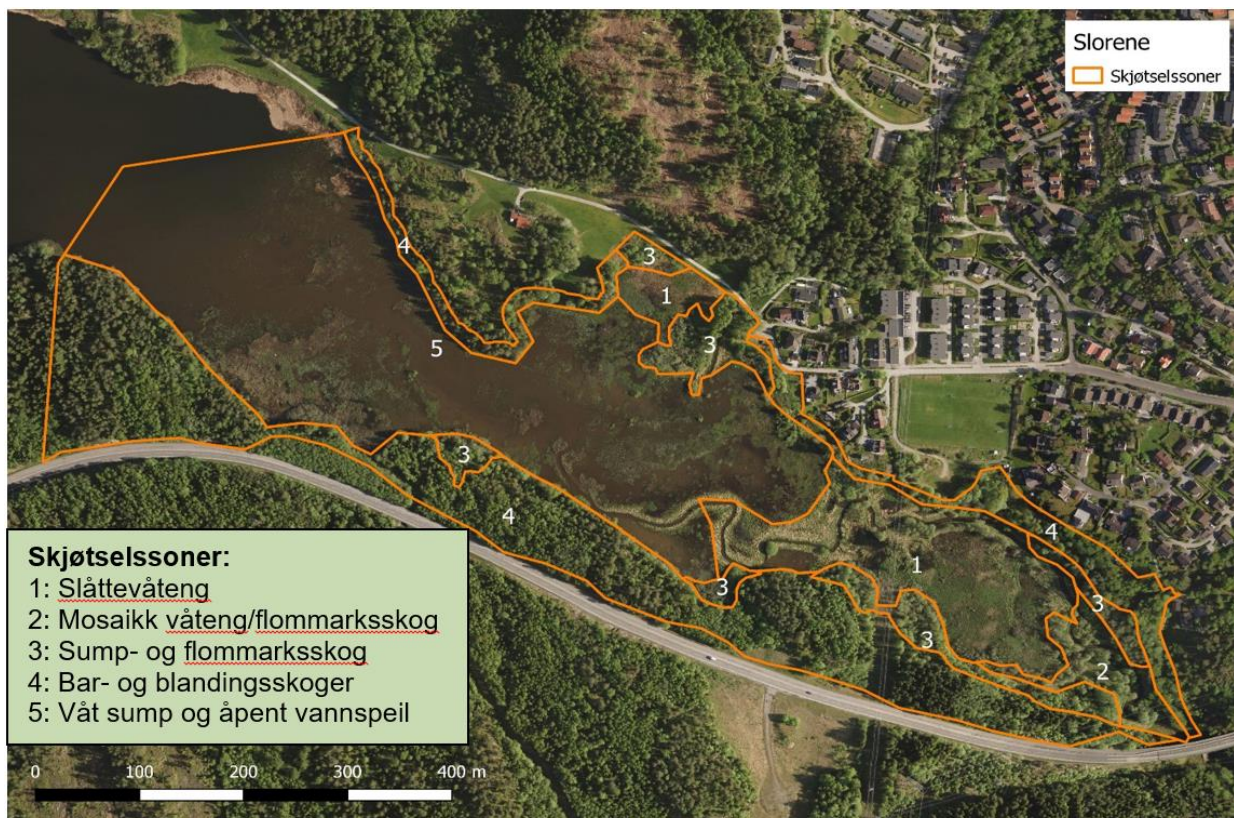
Innholdet i skjøtelsplanen

Skjøtelsplanen har 7 kapitler. I kap. 2 og 3 beskrives Slorene med de ulike interessene i området. Det er både naturverdier og brukerinteresser i området som det skal tas hensyn til. I kap. 4 beskrives verneverdiene i området og hvilke trusler som utfordrer disse. Hovedutfordringen er mindre og færre oversvømmelser, eutrofiering og gjengroing, hogst og tap av viktig vegetasjon, fremmede arter samt ferdsel og aktivitet i tilknytning til fuglenes hekke- og trekketid. I kap. 5 og 6 beskrives bevaringsmål og skjøtsel. Slorene omfatter flere naturtyper som har ulike behov for forvaltning og skjøtsel. Området er derfor delt inn i fem ulike skjøtelssoner beskrevet med mål og tiltak. Bevaringsmålet for hele verneområdet er følgende:

Ivareta et kulturbetinget våtmarksdelta med tilhørende skogområder i et aktivt elvedelta med intakte hydrologiske og geologiske prosesser. Det legges vekt på å bevare og utvikle tilhørende naturtyper, og områdets funksjon som leveområde for et rikt artsmangfold av naturlig forekommende planter og dyr.

Der reguleringsbestemmelsene tillater det, tilrettelegges området skånsomt for friluftsliv, uten at det går på bekostning av naturverdiene. Informasjonsskilt, merkede stier og tilrettelagte utkikkspunkter bidrar til å øke interessen for og kunnskapen om naturmangfold i området.

For å få til dette er det lagt inn tiltak for de ulike skjøtelssonene. I kapittel 7 følger en tiltakstabell som viser hvilke tiltak som skal utføres innenfor de ulike sonene, hvem som har ansvaret, når gjennomføringen skal skje og kostnader.

Figur 1: Oversikt over skjøtselssoner i Slorene verneområde. Kilde: BioFokus 2018

Saken har betydning for

Barn og unge

Slorene er på lik linje med kommunens øvrige natur-/friluftsområder viktige for barn og unge.

Personer med nedsatt funksjonsevne

Ikke relevant, utover betydningen av natur-/friluftsområder for innbyggerne generelt.

Eldre mennesker

Ikke relevant, utover betydningen av natur-/friluftsområder for innbyggerne generelt.

Beslutningsgrunnlag

Relevant lovverk:

Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)

Lov om vassdrag og grunnvann (vannressursloven)

Lov om laksefisk og innlandsfisk (lakse- og innlandsfiskloven)

Kommunale vedtak:

Detaljregulering for Slorene våtmarksområde, vedtatt 25.05.2005.

Økonomiske konsekvenser

Anslag for kostnader for skjøtselstiltakene finnes i kap. 7 i planutkastet. Kommunene har ikke ressurser til å gjennomføre tiltakene innenfor rammene av nåværende driftsbudsjetter, og er derfor avhengig av å kjøpe tjenester fra miljøer/aktører med særskilt kompetanse for å få gjennomført skjøtselstiltakene. Gjennomføring av disse tiltakene er derfor betinget av at

det tilføres midler i kommunenes budsjettprosesser og/eller gjennom tilskudd. Tidspunkt for gjennomføring er avhengig av om og når kommunene får finansiert tiltakene. Utover de angitte kostnadene til gjennomføring av tiltakene kreves det også ekstra personalressurser til å administrere søknader, leie inn konsulenter og koordinere skjøtselstiltak. Tiltakene er derfor fordelt over flere år.

Et nøkternt estimat for samlede kostnader knyttet til restaureringsfasen (sone 1 og 2) i perioden 2022-2026 er på ca. 770.000 kr. Kostnader knyttet til skjøtsel i påfølgende år vil ligge på ca. 100.000–150.000 kroner årlig. Samlede kostnader for skilting/informasjon og tilrettelegging for friluftsliv (i 2022) er estimert til 180.000 kr, og det forutsettes da bidrag fra frivillige.

Den mest aktuelle kilden til finansiering er Miljødirektoratets tilskuddsordning for å ivareta trua og utvalgte naturtyper, som lyses ut årlig. Kommunene kan søke om å få fullfinansiert tiltakene i planen. Miljødirektoratet opplyser imidlertid at det vil være større sjanse for å bli prioritert i tildelingen dersom kommunene går inn med egenandel. Kommunedirektøren vil også vurdere å søke andre tilskuddsordninger for å tilrettelegge for friluftsliv. Grunneier i Ås og frivillige organisasjoner har signalisert i medvirkningsfasen at de kan tenke seg å bidra til flere av tiltakene.

Basert på framdriften i gjennomføringen av tiltakene kan det være behov for midler til egenandel fra hver av kommunene på 100.000 kroner til skjøtsel og tilrettelegging for friluftsliv i Slorene i 2022 og 50.000–100.000 kr per år perioden 2023-2026. Dersom kommunene ikke mottar tilskudd, vil kommunale midler kunne brukes til å gjennomføre skjøtselstiltak og tilrettelegge for friluftsliv i mindre skala. Det vil ikke la seg gjøre å dekke behovet for kommunale midler innenfor gjeldende ramme.

Bidrag til å nå kommunens mål

Saken bidrar til å nå flere av FNs bærekraftsmål:

Nr. 6 Rent vann og gode sanitærforhold

Dette målet er spesielt relevant her, jf. at Gjersjøen er drikkevannskilde. Bevaring og god forvaltning av vannrelaterte økosystemer er viktig for å sikre god vannkvalitet. Skjøtelsplanen vil være et viktig bidrag i så måte.

Nr. 11 Bærekraftige byer og samfunn – trygge byer og tettsteder.

I kraft av å være ett av de mest verdifulle naturområdene i Nordre Follo hva naturmangfold angår, utgjør Slorene et viktig bidrag til kommunens miljømessige bærekraft.

Nr. 14 Livet under vann og nr. 15 Livet på land

En skjøtelsplan vil kunne bidra til å bevare og forbedre forholdene for naturmangfoldet i Slorene, både til lands og til vanns.

Saken bidrar til å nå flere av kommunens mål i kommuneplanen, herunder:

- Nordre Follo tar vare på naturmangfold og arters leveområder, herunder artsmangfold.
- Nordre Follo kommune forvalter natur og arealressurser på en bærekraftig måte.

Kommunedirektørens vurdering

I faggrunnlaget og innspillene kommunene har mottatt kommer det fram forskjellige syn på hvordan man best kan gjennomføre skjøtsel og tilrettelegging for friluftsliv. Kommunedirektøren har vurdert anbefalingene og mener planutkastet ivaretar de ulike interessene og innspillene på en balansert måte. Noen sentrale tema er framhevet under.

Restaurering og skjøtsel

De to mest sentrale fagrapportene som er brukt som grunnlag for planen, fra BioFokus (2018) og NIBIO (2021), er samstemte om naturverdiene og behovet for skjøtsel i sone 1 og 2 og fri utvikling for øvrig. De har likevel noe ulik tilnærming til mål og skjøtelsesregime i verneområdet samt hvordan det bør tilrettelegges for friluftsliv og ferdsel.

NIBIOs rapport bygger på BioFokus-rapporten, og ivaretar mye av det BioFokus foreslår, men har større fokus på at naturtypene i området er kulturbetinget. Rapporten anbefaler mer radikale skjøtselstiltak og større grad av tilrettelegging for friluftsliv og lemping på ferdselsrestriksjoner. Begge foreslår både slått og beite som skjøtselstiltak. Siden Gjersjøen er drikkevannskilde har det kommet en klar henstilling fra PURA om å ikke benytte beitedyr i området, og beite er derfor ikke et tiltak i planforslaget.

En av de største truslene for verneverdiene i våtmarksområdet er mindre og færre oversvømmelser. Fagrapportene foreslår å fjerne vollen på vestsiden av Dalsbekken helt, men kommunedirektøren mener dette vil være et for omfattende og kostnadskrevenende tiltak. I tråd med hva grunneieren i den aktuelle delen av verneområdet ønsker, anbefaler kommunedirektøren å heller åpne opp gjennomløpene i vollen for å få vannet fra Dalsbekken til å flomme ut over våtmarken. Dette er også anbefalt som mulig løsning i Swecos rapport.

Når det gjelder skjøtsel, anbefaler kommunedirektøren å følge de faglige rådene om å åpne opp og skjøtte sone 1 (slåttevåtenga) og sone 2 (våteng/ flommarksskog). Disse sonene innehar de mest verdifulle naturtypene, som nå er truet av stor grad av gjengroing. Kommunedirektøren ønsker å følge NIBIOs mål og forslag om skjøtsel av de to sonene. Dette innebærer mer omfattende tiltak enn det BioFokus foreslår, med å fjerne mer vegetasjon, som trolig er nødvendig for å få en tilfredsstillende tilbakeføring av området og oppfylle bevaringsmålene for sone 1 og 2. NIBIO har grundig beskrevet restaurerings- og skjøtselsfasen. I tråd med dette anbefaler kommunedirektøren en restaureringsfase på 3 år og videre skjøtsel etter det.

Restaureringsfasen innebærer at man vinterstid starter med å fjerne mesteparten av trær og busker i sone 1, med påfølgende bråtebrann for å fjerne nitrofile arter. Dette følges opp i 3 år med to årlige slåtter. Tidligslåtten vil være i konflikt med fuglenes hekkeperiode, og det må da tas særlig hensyn. NIBIOs vurdering er at denne forstyrrelsen av fuglelivet ikke vil ha negative konsekvenser på sikt. Alternativt, og dersom det ikke er ressurser til to slåtter, kan det gjennomføres kun en høstslått i august.

I tråd med BioFokus sin rapport mener kommunedirektøren at skjøtsel i sone 2 har lavere prioritet enn sone 1. Skjøtselen her består i å åpne opp området ved å fjerne en del trær og buskvegetasjon, samt slått. Tiltakene kan gjennomføres samtidig som i sone 1 dersom kommunene får tilstrekkelig tilskudd.

Det er behov for bedre kunnskap om forvaltning av den utvalgte naturtypen slåttemark. NIBIO mener det vil være interesse på nasjonalt nivå for å få til et større prosjekt om restaurering og skjøtsel av slåttevåtenga, der metoder og resultater dokumenteres. Dersom kommunene får tilstrekkelig tilskudd til å gjennomføre helhetlige skjøtselstiltak over tid, anbefaler kommunedirektøren at kommunene tar initiativ til samarbeid med forskningsinstitusjoner som f.eks. NINA, NIBIO og NMBU om et slikt dokumentasjonsprosjekt.

Ferdelsrestriksjoner og tilrettelegging for friluftsliv

NIBIO og grunneier på Ås-siden mener ferdelsrestriksjonene fastsatt i reguleringsplanen er for strenge, og ønsker å lempe på disse. Ferdelsrestriksjonene som innebærer at ferdsel skal følge stier og veier på land i perioden 1. april til 1. november er satt for å verne fuglene i hekke- og trekkeperioden. Dette er fastsatt i reguleringsbestemmelsene, og kan derfor ikke endres i skjøtselsplanen.

NIBIO foreslår å bygge en plankevei i sone 1 og 2 langs Dalsbekken for å tilrettelegge bedre for friluftsliv. Tilrettelegging for friluftsliv er viktig for å øke interessen for området, og dermed ønsket om å ivareta naturverdiene. Dette hensynet må veies opp mot behovet for å kanalisere ferdselen for å ivareta den sårbare vegetasjonen og spesielt fuglelivet i området. Kommunedirektøren foreslår derfor at slik tilrettelegging hovedsakelig skjer i sone 4 (ytre del av verneområdet), som i sør er regulert til friluftsområde og i nord utgjør en buffersone mot bebyggelsen. Den gjengrodde blåmerkede stien i friluftsområdet bør gjenåpnes, og det bør settes opp fuglekikke-plattformer flere steder. Videre kan eksisterende sti langs Dalsbekken holdes åpen og brukes som tilførselsvei i forbindelse med skjøtsel. Foreslåtte tiltak og skilting er kartfestet i figur 14 i planen.

Grunneierinteresser

For å imøtekomme ønsker fra grunneiere i randsonen og tilgrensende verneområde tillates det noe skjøtsel i en buffersone på nordsiden; klipping av gress og fjerning av noen trær etter avtale med kommunen. Det har kommet flere innspill om å forby jakt i verneområdet, noe grunneier i Nordre Follo kommune ikke ønsker. Kommunedirektøren har ikke anledning til å legge inn jaktforbud i en skjøtselsplan. I tilgjengelig faggrunnlag er det også konkludert med at jakttrykket er lite. Ferdelsrestriksjonene må overholdes når grunneiere jakter, og kommunedirektøren anbefaler at jakt begrenses og ikke gjennomføres i større omfang enn tidligere. Innspill fra grunneier i Ås kommune som fremkommer gjennom NIBIOs rapport og i eget innspill er vurdert og imøtekommet på mange områder.

Oppfølging av planen: gjennomføring og begrensninger

I kapittel 7 er alle de foreslåtte tiltakene samlet i tabell 1. Kommunene er avhengig av tilskuddsmidler fra Miljødirektoratet og evt. andre instanser for å få gjennomført skjøtselstiltakene i planen. Grunneiere er satt opp som ansvarlig/medansvarlig på flere tiltak, og lag og foreninger på noen. Dette er ført opp med bakgrunn i innspill til planen. Slik bistand fra grunneiere og andre er frivillig og avhengig av om disse ønsker og har ressurser til å bistå.

Det har også kommet innspill i medvirkningsrunden om at kommunene bør fremme Slorene som naturreservat i neste statlige vernerunde for våtmark. Kommunedirektøren har merket seg innspillet og vil ta det opp til vurdering når statlige myndigheter eventuelt inviterer til forslag til nye verneområder.

Miljømessige konsekvenser

Tap av naturmangfold er regnet som en like stor krise på verdensbasis som klimaendringene. Ivaretagelse av sårbare naturområder og truede naturtyper og arter må prioriteres for å bevare naturmangfold. Skjøtselsplanen for Slorene våtmarksområde er et viktig grunnlag for å opprettholde og restaurere naturverdiene i verneområdet. Gjennomføring av tiltakene i planen vil bidra til å bevare naturmangfold i Nordre Follo og Ås kommuner som også har regional og nasjonal verdi.

2020–2030 er utpekt til FNs tiår for restaurering av natur. Restaurering og videre skjøtsel av de truede naturtypene i Slorene vil være et viktig lokalt bidrag til å snu den negative trenden med tap av natur.

Kommunedirektørens konklusjon og anbefaling

Nordre Follo og Ås kommuner bruker ressurser på å håndtere spørsmål og konflikter knyttet til vernet og ivaretagelse av naturverdiene i Slorene, og en skjøtselsplan er etterspurt fra flere hold. Det er behov for en helhetlig skjøtselsplan som utdyper reguleringsbestemmelsene og avklarer mål for forvaltningen av området og hva som er nødvendige tiltak for å nå målene. Skjøtselsplanen vil gi et godt grunnlag for å søke statlige og regionale tilskuddsmidler, og den vil være et viktig verktøy i kommunenes arbeid med å ivareta naturverdiene og friluftinteressene i samarbeid med grunneiere, frivillige aktører og forskningsinstitusjoner.

Gjennomføring av en stor del av tiltakene er betinget av tilføring av midler i kommunenes budsjettprosesser og/eller tilskudd fra Miljødirektoratet eller andre instanser. Tidspunkt for gjennomføring vil derfor avhenge av finansiering.

Kommunedirektøren anbefaler at høringsutkast til Skjøtselsplan for Slorene verneområde legges ut på offentlig ettersyn i 9 uker.

Ski, 18.05.2021

Øyvind Henriksen
kommunedirektør

Monica Lysebo
kommunalsjef

Vedlegg

Vedlegg 1. Høringsutkast til skjøtselsplan for Slorene våtmarksområde

Vedlegg 2. Innspill til skjøtselsplan

Vedlegg 3. Oppsummering innspill skjøtselsplan og kommunedirektørens vurdering